

Statystyczna Eksploracja Danych

Wykład 7 - analiza skupień

dr inż. Julian Sienkiewicz

29 kwietnia 2021

Cele i ogólny opis

Cele i ogólny opis

- **analiza skupień** ma na celu wykrycie w zbiorze obserwacji struktur zwanych **skupieniami**...
- ... czyli rozłącznych podziorów zbioru obserwacji, wewnątrz których obserwacje są w jakimś określonym sensie bliskie,

Cele i ogólny opis

- **analiza skupień** ma na celu wykrycie w zbiorze obserwacji struktur zwanych **skupieniami**...
- ... czyli rozłącznych podziorów zbioru obserwacji, wewnątrz których obserwacje są w jakimś określonym sensie bliskie,
- podzbiory różne są od siebie odległe (w porównaniu z elementami wewnątrz każdego podzbioru),

Cele i ogólny opis

- **analiza skupień** ma na celu wykrycie w zbiorze obserwacji struktur zwanych **skupieniami**...
- ... czyli rozłącznych podziorów zbioru obserwacji, wewnątrz których obserwacje są w jakimś określonym sensie bliskie,
- podzbiory różne są od siebie odległe (w porównaniu z elementami wewnątrz każdego podzbioru),
- jest to przypadek **klasyfikacji bez nadzoru**, czyli **nie** mamy próby uczącej, ani też wiedzy o tym, jak przypisać klasę do obserwacji,

Cele i ogólny opis

- **analiza skupień** ma na celu wykrycie w zbiorze obserwacji struktur zwanych **skupieniami**...
- ... czyli rozłącznych podziorów zbioru obserwacji, wewnątrz których obserwacje są w jakimś określonym sensie bliskie,
- podzbiory różne są od siebie odległe (w porównaniu z elementami wewnątrz każdego podzbioru),
- jest to przypadek **klasyfikacji bez nadzoru**, czyli **nie** mamy próby uczącej, ani też wiedzy o tym, jak przypisać klasę do obserwacji,
- zakładamy, że liczba skupień jest **z góry ustalona**, co czyni wyznaczenie skupień dobrze zdefiniowanym zadaniem optymalizacyjnym.

Analiza skupień w R^p

Analiza skupień w R^p

Na początek: analiza skupień w przestrzeni euklidesowej R^p

- mamy n -elementowy zbiór obserwacji \mathbf{x}_i , $i = 1, \dots, n$ o wartościach w R^p ,

Analiza skupień w R^p

Na początek: analiza skupień w przestrzeni euklidesowej R^p

- mamy n -elementowy zbiór obserwacji \mathbf{x}_i , $i = 1, \dots, n$ o wartościach w R^p ,
- chcemy podzielić tę próbę na K skupień,

Analiza skupień w R^p

Na początek: analiza skupień w przestrzeni euklidesowej R^p

- mamy n -elementowy zbiór obserwacji \mathbf{x}_i , $i = 1, \dots, n$ o wartościach w R^p ,
- chcemy podzielić tę próbę na K skupień,

$$T = \frac{1}{2} \sum_{i=1}^n \sum_{i'=1}^n d_{ii'}$$

$$d_{ii'} = d(\mathbf{x}_i, \mathbf{x}_{i'})$$

suma kwadratów odległości
pomiędzy parami punktów
próby

kwadrat odległości pomiędzy
obserwacjami \mathbf{x}_i i $\mathbf{x}_{i'}$

Analiza skupień w R^p

Na początek: analiza skupień w przestrzeni euklidesowej R^p

- mamy n -elementowy zbiór obserwacji \mathbf{x}_i , $i = 1, \dots, n$ o wartościach w R^p ,
- chcemy podzielić tę próbę na K skupień,

$$T = \frac{1}{2} \sum_{i=1}^n \sum_{i'=1}^n d_{ii'} \qquad d_{ii'} = d(\mathbf{x}_i, \mathbf{x}_{i'})$$

suma kwadratów odległości
pomiędzy parami punktów
próby

kwadrat odległości pomiędzy
obserwacjami \mathbf{x}_i i $\mathbf{x}_{i'}$

- w ten sposób dokonaliśmy arbitralnego podziału obserwacji na K rozłącznych podzbiorów $k = 1, \dots, K$, gdzie oznaczymy $C(i) = k$ jako przynależność i -tej obserwacji \mathbf{x}_i do k -tego podzbioru.

Analiza skupień w R^p

Analiza skupień w R^p

Sumę kwadratów T można rozłożyć na sumę kwadratów odległości pomiędzy parami

Analiza skupień w R^p

Sumę kwadratów T można rozłożyć na sumę kwadratów odległości pomiędzy parami **należącymi do tego samego skupienia**

Analiza skupień w R^p

Sumę kwadratów T można rozłożyć na sumę kwadratów odległości pomiędzy parami **należącymi do tego samego skupienia** oraz

Analiza skupień w R^p

Sumę kwadratów T można rozłożyć na sumę kwadratów odległości pomiędzy parami **należącymi do tego samego skupienia** oraz parami **należącymi do różnych skupień**

Analiza skupień w R^p

Sumę kwadratów T można rozłożyć na sumę kwadratów odległości pomiędzy parami **należącymi do tego samego skupienia** oraz parami **należącymi do różnych skupień**

$$T = W + B$$

Analiza skupień w R^p

Sumę kwadratów T można rozłożyć na sumę kwadratów odległości pomiędzy parami **należącymi do tego samego skupienia** oraz parami **należącymi do różnych skupień**

$$T = W + B$$

W - within the cluster

B - between clusters

Analiza skupień w R^p

Sumę kwadratów T można rozłożyć na sumę kwadratów odległości pomiędzy parami **należącymi do tego samego skupienia** oraz parami **należącymi do różnych skupień**

$$T = W + B$$

W - within the cluster

B - between clusters

$$W = \frac{1}{2} \sum_{k=1}^K \sum_{C(i)=k} \sum_{C(i')=k} d_{ii'}$$

Analiza skupień w R^p

Sumę kwadratów T można rozłożyć na sumę kwadratów odległości pomiędzy parami **należącymi do tego samego skupienia** oraz parami **należącymi do różnych skupień**

$$T = W + B$$

W - within the cluster

B - between clusters

$$W = \frac{1}{2} \sum_{k=1}^K \sum_{C(i)=k} \sum_{C(i')=k} d_{ij'}$$

$$B = \frac{1}{2} \sum_{k=1}^K \sum_{C(i)=k} \sum_{C(i') \neq k} d_{ij'}$$

Analiza skupień w R^p

Sumę kwadratów T można rozłożyć na sumę kwadratów odległości pomiędzy parami **należącymi do tego samego skupienia** oraz parami **należącymi do różnych skupień**

$$T = W + B$$

W - within the cluster

B - between clusters

$$W = \frac{1}{2} \sum_{k=1}^K \sum_{C(i)=k} \sum_{C(i')=k} d_{ij'}$$

$$B = \frac{1}{2} \sum_{k=1}^K \sum_{C(i)=k} \sum_{C(i') \neq k} d_{ij'}$$

Zmieniając podział punktów na K skupień, zmieniamy W i B (T jest takie samo).

Analiza skupień w R^p

Sumę kwadratów T można rozłożyć na sumę kwadratów odległości pomiędzy parami **należącymi do tego samego skupienia** oraz parami **należącymi do różnych skupień**

$$T = W + B$$

W - within the cluster

B - between clusters

$$W = \frac{1}{2} \sum_{k=1}^K \sum_{C(i)=k} \sum_{C(i')=k} d_{ij'}$$

$$B = \frac{1}{2} \sum_{k=1}^K \sum_{C(i)=k} \sum_{C(i') \neq k} d_{ij'}$$

Zmieniając podział punktów na K skupień, zmieniamy W i B (T jest takie samo).

Czyli analiza skupień to minimalizacja rozrzutu punktów wewnątrz skupień — minimalizacja W (maksymalizacja B).

Oczywiście, ogólnie jest zadanie kombinatoryczne, ale liczba sposobów, na ile można podzielić n obserwacji na K skupień to

$\frac{1}{K!} \sum_{k=1}^K (-1)^{K-k} \binom{K}{k} k^n$, co w przypadku $n = 100$ i $K = 5$ daje około 10^{67} .

Oczywiście, ogólnie jest zadanie kombinatoryczne, ale liczba sposobów, na ile można podzielić n obserwacji na K skupień to

$\frac{1}{K!} \sum_{k=1}^K (-1)^{K-k} \binom{K}{k} k^n$, co w przypadku $n = 100$ i $K = 5$ daje około 10^{67} .

Sumę W można też zapisać jako

$$W = \sum_{k=1}^K \sum_{C(i)=k} d(\mathbf{x}_i, \mathbf{m}_k) n_k,$$

Oczywiście, ogólnie jest zadanie kombinatoryczne, ale liczba sposobów, na ile można podzielić n obserwacji na K skupień to

$\frac{1}{K!} \sum_{k=1}^K (-1)^{K-k} \binom{K}{k} k^n$, co w przypadku $n = 100$ i $K = 5$ daje około 10^{67} .

Sumę W można też zapisać jako

$$W = \sum_{k=1}^K \sum_{C(i)=k} d(\mathbf{x}_i, \mathbf{m}_k) n_k,$$

gdzie

- n_k - licznosc skupienia k (liczba obserwacji),

Oczywiście, ogólnie jest zadanie kombinatoryczne, ale liczba sposobów, na ile można podzielić n obserwacji na K skupień to

$\frac{1}{K!} \sum_{k=1}^K (-1)^{K-k} \binom{K}{k} k^n$, co w przypadku $n = 100$ i $K = 5$ daje około 10^{67} .

Sumę W można też zapisać jako

$$W = \sum_{k=1}^K \sum_{C(i)=k} d(\mathbf{x}_i, \mathbf{m}_k) n_k,$$

gdzie

- n_k - licznosc skupienia k (liczba obserwacji),
- $\mathbf{m}_k = \frac{1}{n_k} \sum_{C(i)=k} \mathbf{x}_i$ - srednia wektorowa obserwacji należących do k -tego skupienia (środek skupienia)

Oczywiście, ogólnie jest zadanie kombinatoryczne, ale liczba sposobów, na ile można podzielić n obserwacji na K skupień to

$\frac{1}{K!} \sum_{k=1}^K (-1)^{K-k} \binom{K}{k} k^n$, co w przypadku $n = 100$ i $K = 5$ daje około 10^{67} .

Sumę W można też zapisać jako

$$W = \sum_{k=1}^K \sum_{C(i)=k} d(\mathbf{x}_i, \mathbf{m}_k) n_k,$$

gdzie

- n_k - licznosc skupienia k (liczba obserwacji),
- $\mathbf{m}_k = \frac{1}{n_k} \sum_{C(i)=k} \mathbf{x}_i$ - srednia wektorowa obserwacji nalezacych do k -tego skupienia (srodek skupienia)

Uproszczenie zadania minimalizacji

Zamiast sumy W

$$\widetilde{W} = \sum_{k=1}^K \sum_{C(i)=k} d(\mathbf{x}_i, \mathbf{m}_k) = \sum_{i=1}^N d(\mathbf{x}_i, \mathbf{m}_{C(i)})$$

Uproszczenie zadania minimalizacji

Zamiast sumy W

$$\widetilde{W} = \sum_{k=1}^K \sum_{C(i)=k} d(\mathbf{x}_i, \mathbf{m}_k) = \sum_{i=1}^N d(\mathbf{x}_i, \mathbf{m}_{C(i)})$$

Algorytm K -średnich (K -means)

Uproszczenie zadania minimalizacji

Zamiast sumy W

$$\widetilde{W} = \sum_{k=1}^K \sum_{C(i)=k} d(\mathbf{x}_i, \mathbf{m}_k) = \sum_{i=1}^N d(\mathbf{x}_i, \mathbf{m}_{C(i)})$$

Algorytm K -średnich (K -means)

- inicjalizacja początkowych K środków \mathbf{m}_K ,

Uproszczenie zadania minimalizacji

Zamiast sumy W

$$\widetilde{W} = \sum_{k=1}^K \sum_{C(i)=k} d(\mathbf{x}_i, \mathbf{m}_k) = \sum_{i=1}^N d(\mathbf{x}_i, \mathbf{m}_{C(i)})$$

Algorytm K -średnich (K -means)

- 0 inicjalizacja początkowych K środków \mathbf{m}_K ,
- 1 w pierwszym kroku przypisujemy punkty do najbliższych środków \mathbf{m}_k

Uproszczenie zadania minimalizacji

Zamiast sumy W

$$\widetilde{W} = \sum_{k=1}^K \sum_{C(i)=k} d(\mathbf{x}_i, \mathbf{m}_k) = \sum_{i=1}^N d(\mathbf{x}_i, \mathbf{m}_{C(i)})$$

Algorytm K -średnich (K -means)

- 0 inicjalizacja początkowych K środków \mathbf{m}_K ,
- 1 w pierwszym kroku przypisujemy punkty do najbliższych środków \mathbf{m}_k
 - jeżeli mniej niż K skupień \rightarrow powrót do kroku 0

Uproszczenie zadania minimalizacji

Zamiast sumy W

$$\widetilde{W} = \sum_{k=1}^K \sum_{C(i)=k} d(\mathbf{x}_i, \mathbf{m}_k) = \sum_{i=1}^N d(\mathbf{x}_i, \mathbf{m}_{C(i)})$$

Algorytm K -średnich (K -means)

- 0 inicjalizacja początkowych K środków \mathbf{m}_K ,
- 1 w pierwszym kroku przypisujemy punkty do najbliższych środków \mathbf{m}_k
 - jeżeli mniej niż K skupień \rightarrow powrót do kroku 0
- 2 obliczamy nowe środki skupień i wracamy do kroku 1

Uproszczenie zadania minimalizacji

Zamiast sumy W

$$\widetilde{W} = \sum_{k=1}^K \sum_{C(i)=k} d(\mathbf{x}_i, \mathbf{m}_k) = \sum_{i=1}^N d(\mathbf{x}_i, \mathbf{m}_{C(i)})$$

Algorytm K -średnich (K -means)

- 0 inicjalizacja początkowych K środków \mathbf{m}_K ,
- 1 w pierwszym kroku przypisujemy punkty do najbliższych środków \mathbf{m}_k
 - jeżeli mniej niż K skupień \rightarrow powrót do kroku 0
- 2 obliczamy nowe środki skupień i wracamy do kroku 1
- 3 kontynuujemy iteracje, dopóki żaden punkt nie przeniesie się z jednego skupienia do drugiego

Uproszczenie zadania minimalizacji

Zamiast sumy W

$$\widetilde{W} = \sum_{k=1}^K \sum_{C(i)=k} d(\mathbf{x}_i, \mathbf{m}_k) = \sum_{i=1}^N d(\mathbf{x}_i, \mathbf{m}_{C(i)})$$

Algorytm K -średnich (K -means)

- 0 inicjalizacja początkowych K środków \mathbf{m}_K ,
- 1 w pierwszym kroku przypisujemy punkty do najbliższych środków \mathbf{m}_k
 - jeżeli mniej niż K skupień \rightarrow powrót do kroku 0
- 2 obliczamy nowe środki skupień i wracamy do kroku 1
- 3 kontynuujemy iteracje, dopóki żaden punkt nie przeniesie się z jednego skupienia do drugiego

Algorytm K -średnich - uwagi

Algorytm K -średnich - uwagi

- można też początkowo narzucić skupienia, a potem liczyć środki

Algorytm K -średnich - uwagi

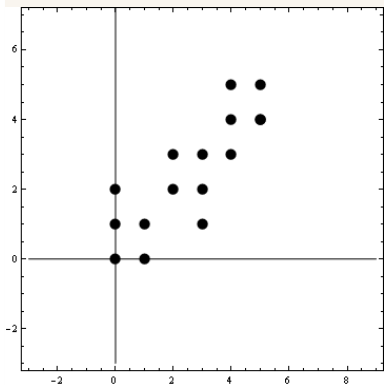
- można też początkowo narzucić skupienia, a potem liczyć środki
- algorytmy są zbieżne, ale niekoniecznie do rozwiązania **globalnie optymalnego** — mogą to być lokalne minima,

Algorytm K -średnich - uwagi

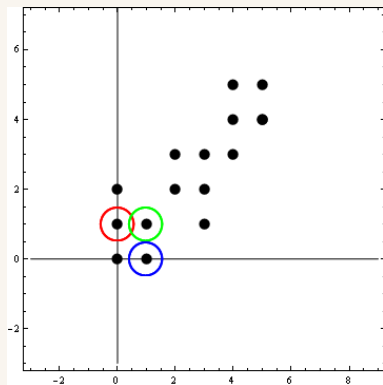
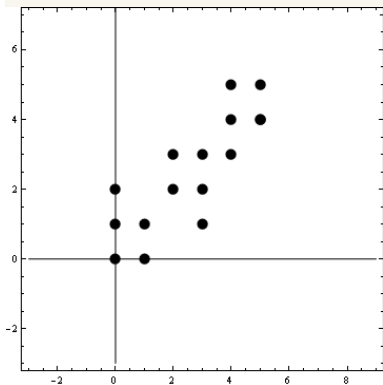
- można też początkowo narzucić skupienia, a potem liczyć środki
- algorytmy są zbieżne, ale niekoniecznie do rozwiązania **globalnie optymalnego** — mogą to być lokalne minima,
- dlatego warto wielokrotnie stosować dany algorytm dla różnych warunków początkowych

Przykład 1 - 3 klastry, inicjalizacja 1 (kroki 1-2)

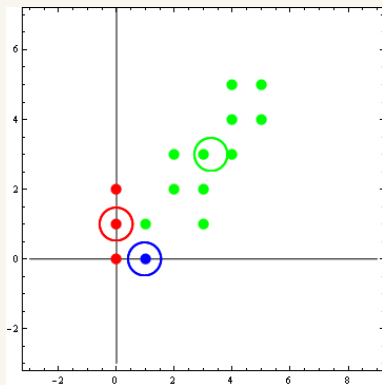
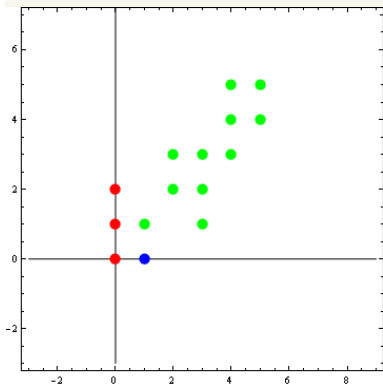
Przykład 1 - 3 klastry, inicjalizacja 1 (kroki 1-2)

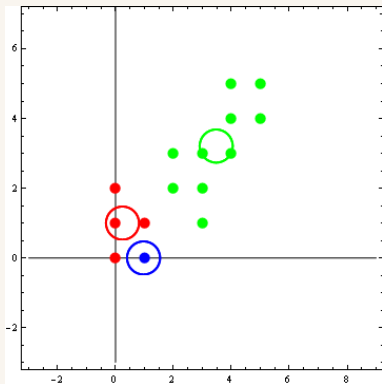
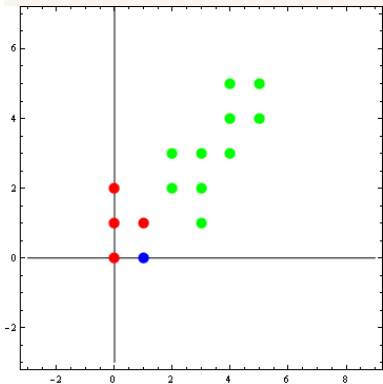
Przykład 1 - 3 klastry, inicjalizacja 1 (kroki 1-2)

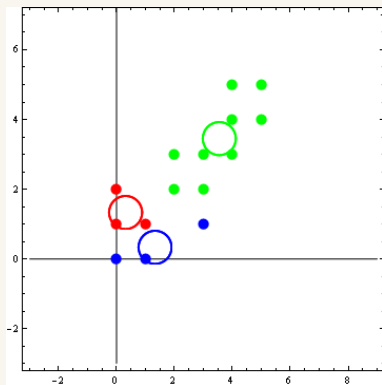
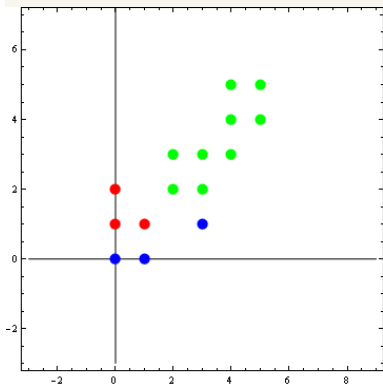
Przykład 1 - 3 klastry, inicjalizacja 1 (kroki 3-4)

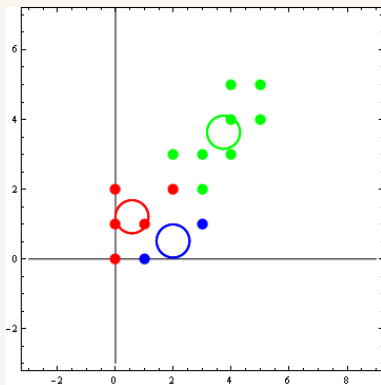
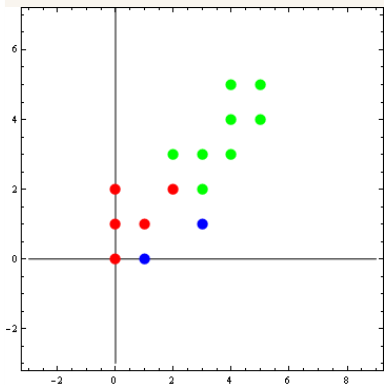
Przykład 1 - 3 klastry, inicjalizacja 1 (kroki 5-6)

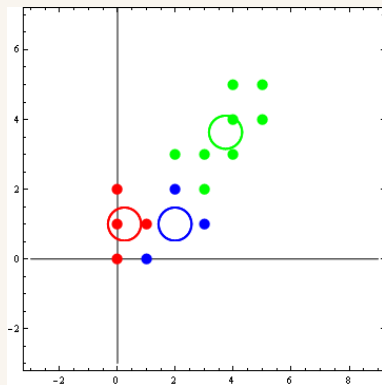
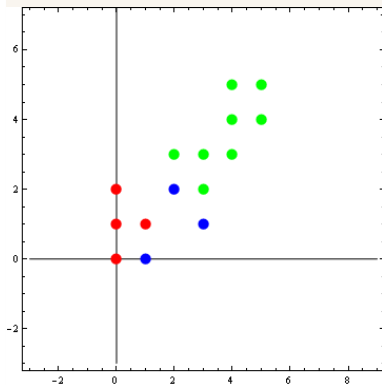
Przykład 1 - 3 klastry, inicjalizacja 1 (kroki 7-8)

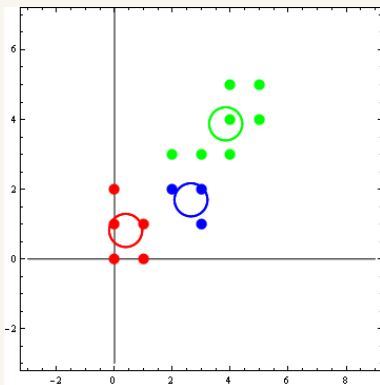
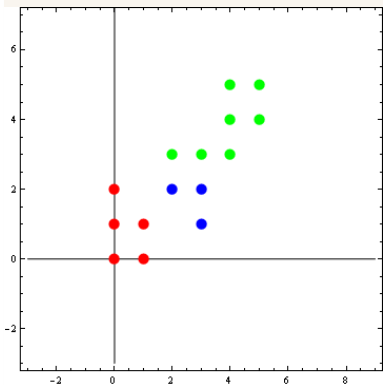
Przykład 1 - 3 klastry, inicjalizacja 1 (kroki 9-10)

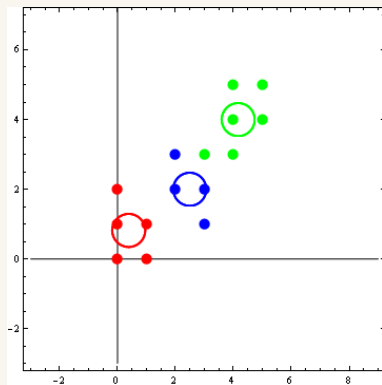
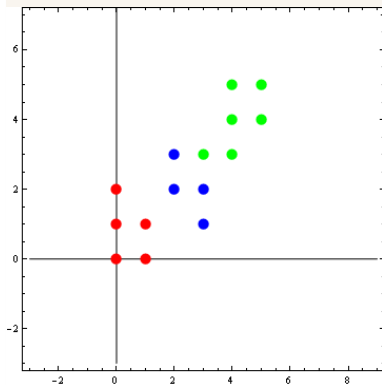
Przykład 1 - 3 klastry, inicjalizacja 1 (kroki 11-12)

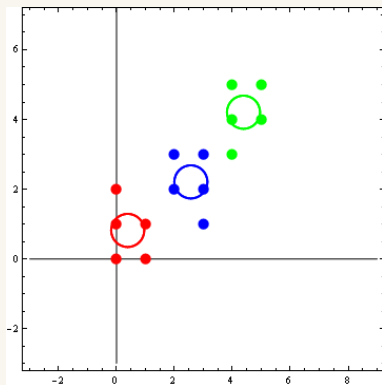
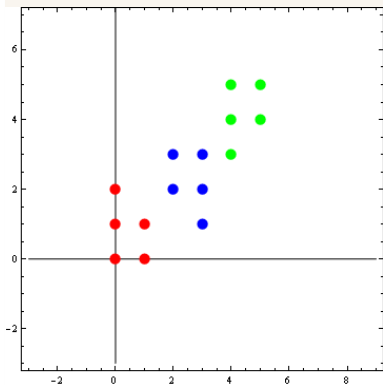
Przykład 1 - 3 klastry, inicjalizacja 1 (kroki 13-14)

Przykład 1 - 3 klastry, inicjalizacja 1 (kroki 15-16)

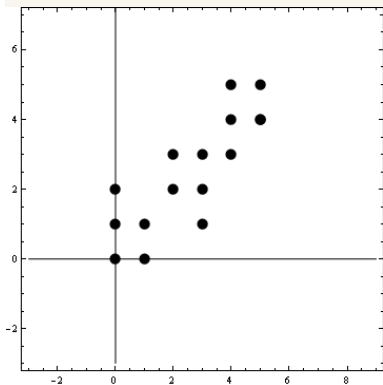

Przykład 1 - 3 klastry, inicjalizacja 1 (kroki 17-18)

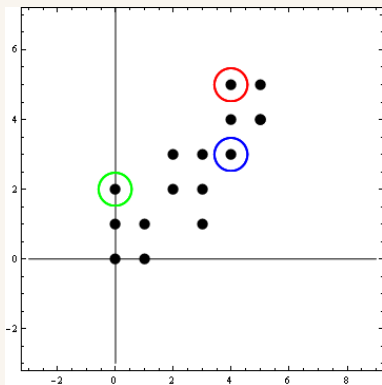
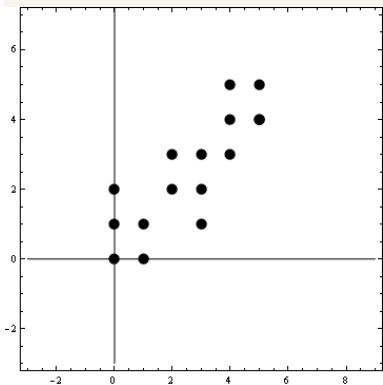

Przykład 2 - 3 klastry, inicjalizacja 2 (kroki 1-2)

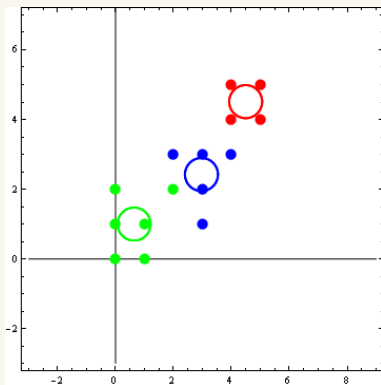
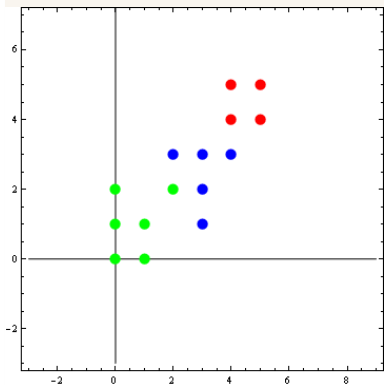
Przykład 2 - 3 klastry, inicjalizacja 2 (kroki 1-2)

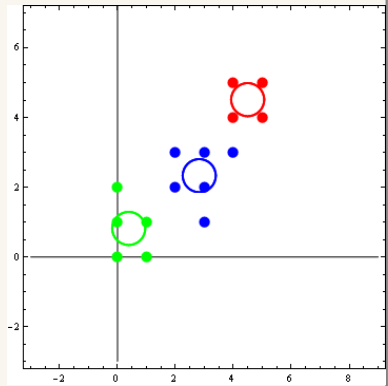
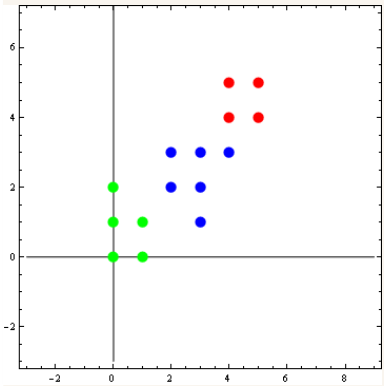
Przykład 2 - 3 klastry, inicjalizacja 2 (kroki 1-2)

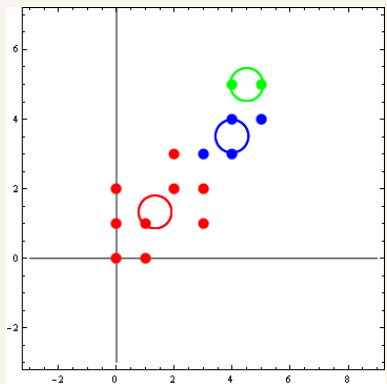
Przykład 2 - 3 klastry, inicjalizacja 2 (kroki 3-4)

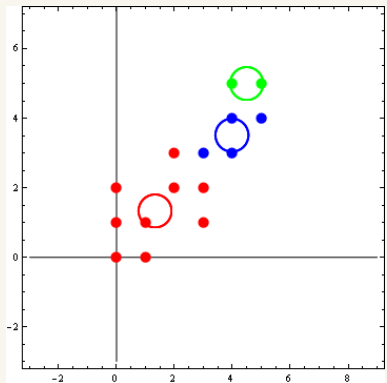
Przykład 2 - 3 klastry, inicjalizacja 2 (kroki 5-6)

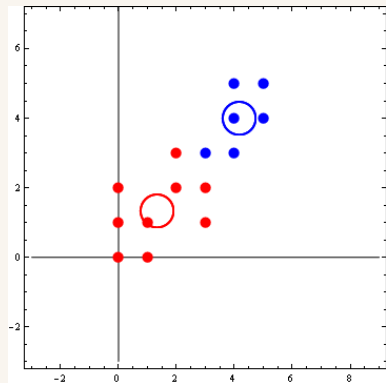
Przykład 3 - 3 klastry

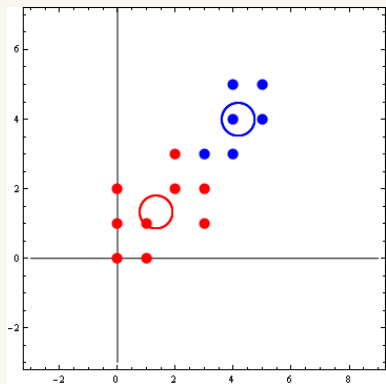
Przykład 3 - 3 klastry

Przykład 4 - 2 klastry

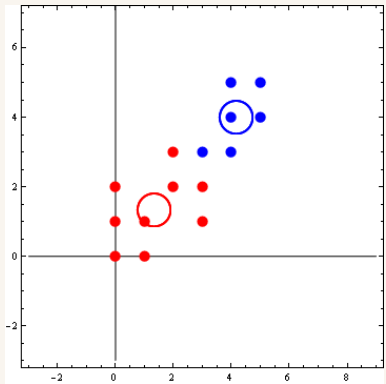

Przykład 5 - 4 klastry

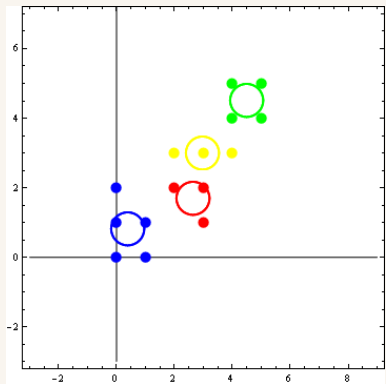

Przykłady

Przykład 5 - 4 klastry

Przykład 6 - 5 klastrów

Optymalna liczba skupień

- w przypadku algorytmów K -means konieczne jest podanie z góry liczby skupień K ,

Optymalna liczba skupień

- w przypadku algorytmów K -means konieczne jest podanie z góry liczby skupień K ,
- często faktycznie K jest narzucone poprzez typ problemu np. firma może zatrudnić K sprzedawców i należy rozdzielić bazę danych klientów tak, aby klienci byli jak najbardziej podobni

Optymalna liczba skupień

- w przypadku algorytmów K -means konieczne jest podanie z góry liczby skupień K ,
- często faktycznie K jest narzucone poprzez typ problemu np. firma może zatrudnić K sprzedawców i należy rozdzielić bazę danych klientów tak, aby klienci byli jak najbardziej podobni
- często jednak konieczne jest optymalne rozdzielanie obserwacji na skupienia i tym samym wyestymowanie z danych optymalnej wartości K^* ,

Optymalna liczba skupień

- w przypadku algorytmów K -means konieczne jest podanie z góry liczby skupień K ,
- często faktycznie K jest narzucone poprzez typ problemu np. firma może zatrudnić K sprzedawców i należy rozdzielić bazę danych klientów tak, aby klienci byli jak najbardziej podobni
- często jednak konieczne jest optymalne rozdzielenie obserwacji na skupienia i tym samym wyestymowanie z danych optymalnej wartości K^* ,
- może się wydawać, że odpowiednim wskaźnikiem jest \tilde{W} ...

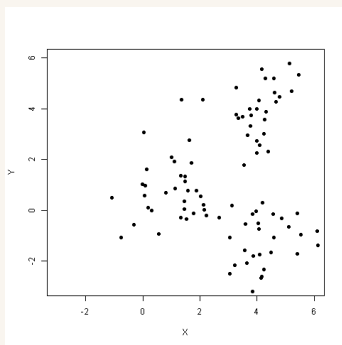
Optymalna liczba skupień

- ... ale \widetilde{W} spada wraz z liczbą skupień,

Optymalna liczba skupień

- ... ale \widetilde{W} spada wraz z liczbą skupień,
- dlaczego? istnieje coraz więcej środków, więc średnia odległość będzie się zmniejszała

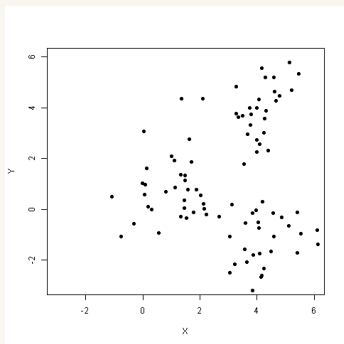
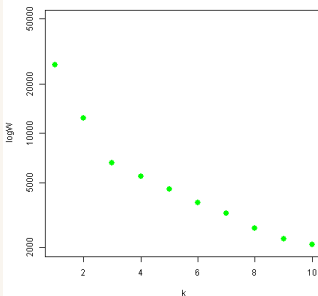
Dane (3 rozkłady Gaussa)

Optymalna liczba skupień

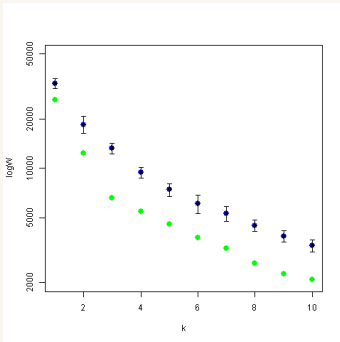
- ... ale \widetilde{W} spada wraz z liczbą skupień,
- dlaczego? istnieje coraz więcej środków, więc średnia odległość będzie się zmniejszała

Dane (3 rozkłady Gaussa)

Wartość $\log \widetilde{W}(K)$

Optymalna liczba skupień
 Konstruujemy kolejno rozwiązania z $K = 1, 2, \dots$ skupieniami i zaprzestajemy z chwila, gdy różnica pomiędzy dwiema kolejnymi \widetilde{W} przestaje być duża

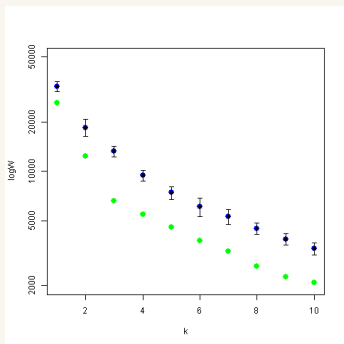
Wartość $\log \widetilde{W}(K)$ (obs. i teoret.)

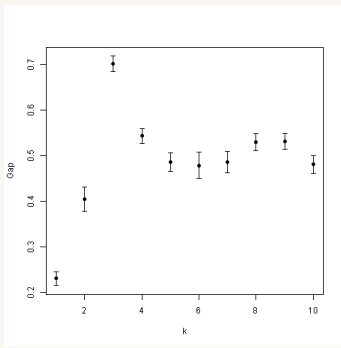
Optymalna liczba skupień

Konstruujemy kolejno rozwiązania z $K = 1, 2, \dots$ skupieniami i zaprzestajemy z chwila, gdy różnica pomiędzy dwiema kolejnymi \widetilde{W} przestaje być duża

Wartość $\log \widetilde{W}(K)$ (obs. i teoret.)

Statystyka odstępu

Co zrobić, gdy obserwacje x przyjmują atrybuty nieliczbowe?
Odległość można zastąpić **odmiennością**.

Dla danych binarnych

Co zrobić, gdy obserwacje \mathbf{x} przyjmują atrybuty nieliczbowe?
Odległość można zastąpić **odmiennością**.

Dla danych binarnych

Każda z p składowych obserwacji i przyjmuje wartość $x_i^{(k)} \in \{0, 1\}$.
Oznaczmy:

- a współrzędnych ma tę samą wartość 1,

Co zrobić, gdy obserwacje \mathbf{x} przyjmują atrybuty nieliczbowe?
Odległość można zastąpić **odmiennością**.

Dla danych binarnych

Każda z p składowych obserwacji i przyjmuje wartość $x_i^{(k)} \in \{0, 1\}$.
Oznaczmy:

- a współrzędnych ma tę samą wartość 1,
- b współrzędnych ma cechę $x_i^{(k)} = 1$ i $x_j^{(k)} = 0$,

Co zrobić, gdy obserwacje \mathbf{x} przyjmują atrybuty nieliczbowe?
Odległość można zastąpić **odmiennością**.

Dla danych binarnych

Każda z p składowych obserwacji i przyjmuje wartość $x_i^{(k)} \in \{0, 1\}$.
Oznaczmy:

- a współrzędnych ma tę samą wartość 1,
- b współrzędnych ma cechę $x_i^{(k)} = 1$ i $x_j^{(k)} = 0$,
- c współrzędnych ma cechę $x_i^{(k)} = 0$ i $x_j^{(k)} = 1$,

Co zrobić, gdy obserwacje \mathbf{x} przyjmują atrybuty nieliczbowe?
Odległość można zastąpić **odmiennością**.

Dla danych binarnych

Każda z p składowych obserwacji i przyjmuje wartość $x_i^{(k)} \in \{0, 1\}$.
Oznaczmy:

- a współrzędnych ma tę samą wartość 1,
- b współrzędnych ma cechę $x_i^{(k)} = 1$ i $x_j^{(k)} = 0$,
- c współrzędnych ma cechę $x_i^{(k)} = 0$ i $x_j^{(k)} = 1$,
- d współrzędnych ma tę samą wartość 0,

Co zrobić, gdy obserwacje \mathbf{x} przyjmują atrybuty nieliczbowe?
Odległość można zastąpić **odmiennością**.

Dla danych binarnych

Każda z p składowych obserwacji i przyjmuje wartość $x_i^{(k)} \in \{0, 1\}$.
Oznaczmy:

- a współrzędnych ma tę samą wartość 1,
- b współrzędnych ma cechę $x_i^{(k)} = 1$ i $x_j^{(k)} = 0$,
- c współrzędnych ma cechę $x_i^{(k)} = 0$ i $x_j^{(k)} = 1$,
- d współrzędnych ma tę samą wartość 0,

Odległość Hamminga

Co zrobić, gdy obserwacje \mathbf{x} przyjmują atrybuty nieliczbowe?
Odległość można zastąpić **odmiennością**.

Dla danych binarnych

Każda z p składowych obserwacji i przyjmuje wartość $x_i^{(k)} \in \{0, 1\}$.
Oznaczmy:

- a współrzędnych ma tę samą wartość 1,
- b współrzędnych ma cechę $x_i^{(k)} = 1$ i $x_j^{(k)} = 0$,
- c współrzędnych ma cechę $x_i^{(k)} = 0$ i $x_j^{(k)} = 1$,
- d współrzędnych ma tę samą wartość 0,

Odległość Hamminga

Odległość Hamminga jest równa liczbie współrzędnych, których wartości są dla obydwu obserwacji różne ($d_{ij} = b + c$).

Co zrobić, gdy obserwacje \mathbf{x} przyjmują atrybuty nieliczbowe?
 Odległość można zastąpić **odmiennością**.

Dla danych binarnych

Każda z p składowych obserwacji i przyjmuje wartość $x_i^{(k)} \in \{0, 1\}$.
 Oznaczmy:

- a współrzędnych ma tę samą wartość 1,
- b współrzędnych ma cechę $x_i^{(k)} = 1$ i $x_j^{(k)} = 0$,
- c współrzędnych ma cechę $x_i^{(k)} = 0$ i $x_j^{(k)} = 1$,
- d współrzędnych ma tę samą wartość 0,

Odległość Hamminga

Odległość Hamminga jest równa liczbie współrzędnych, których wartości są dla obydwu obserwacji różne ($d_{ij} = b + c$).

\mathbf{x}_i	1	1	0	1	0	1	0
----------------	---	---	---	---	---	---	---

Co zrobić, gdy obserwacje \mathbf{x} przyjmują atrybuty nieliczbowe?
 Odległość można zastąpić **odmiennością**.

Dla danych binarnych

Każda z p składowych obserwacji i przyjmuje wartość $x_i^{(k)} \in \{0, 1\}$.
 Oznaczmy:

- a współrzędnych ma tę samą wartość 1,
- b współrzędnych ma cechę $x_i^{(k)} = 1$ i $x_j^{(k)} = 0$,
- c współrzędnych ma cechę $x_i^{(k)} = 0$ i $x_j^{(k)} = 1$,
- d współrzędnych ma tę samą wartość 0,

Odległość Hamminga

Odległość Hamminga jest równa liczbie współrzędnych, których wartości są dla obydwu obserwacji różne ($d_{ij} = b + c$).

\mathbf{x}_i	1	1	0	1	0	1	0
\mathbf{x}_j	1	0	1	0	0	1	1

Co zrobić, gdy obserwacje \mathbf{x} przyjmują atrybuty nieliczbowe?
 Odległość można zastąpić **odmiennością**.

Dla danych binarnych

Każda z p składowych obserwacji i przyjmuje wartość $x_i^{(k)} \in \{0, 1\}$.
 Oznaczmy:

- a współrzędnych ma tę samą wartość 1,
- b współrzędnych ma cechę $x_i^{(k)} = 1$ i $x_j^{(k)} = 0$,
- c współrzędnych ma cechę $x_i^{(k)} = 0$ i $x_j^{(k)} = 1$,
- d współrzędnych ma tę samą wartość 0,

Odległość Hamminga

Odległość Hamminga jest równa liczbie współrzędnych, których wartości są dla obydwu obserwacji różne ($d_{ij} = b + c$).

\mathbf{x}_i	1	1	0	1	0	1	0	
\mathbf{x}_j	1	0	1	0	0	1	1	
		X	X	X			X	

Co zrobić, gdy obserwacje \mathbf{x} przyjmują atrybuty nieliczbowe?
 Odległość można zastąpić **odmiennością**.

Dla danych binarnych

Każda z p składowych obserwacji i przyjmuje wartość $x_i^{(k)} \in \{0, 1\}$.
 Oznaczmy:

- a współrzędnych ma tę samą wartość 1,
- b współrzędnych ma cechę $x_i^{(k)} = 1$ i $x_j^{(k)} = 0$,
- c współrzędnych ma cechę $x_i^{(k)} = 0$ i $x_j^{(k)} = 1$,
- d współrzędnych ma tę samą wartość 0,

Odległość Hamminga

Odległość Hamminga jest równa liczbie współrzędnych, których wartości są dla obydwu obserwacji różne ($d_{ij} = b + c$).

\mathbf{x}_i	1	1	0	1	0	1	0	
\mathbf{x}_j	1	0	1	0	0	1	1	
		X	X	X			X	$d_{ij} = 4$

Unormowana odległość Hamminga

Unormowana odległość Hamminga

Unormowana odległość Hamminga (współczynnik dopasowania):

Unormowana odległość Hamminga

Unormowana odległość Hamminga (współczynnik dopasowania):

$$\hat{d}_{ij} = \frac{b+c}{p} = 1 - \frac{a+d}{p}$$

W poprzednim przykładzie $\hat{d}_{ij} = \frac{4}{7}$.

Unormowana odległość Hamminga

Unormowana odległość Hamminga (współczynnik dopasowania):

$$\hat{d}_{ij} = \frac{b+c}{p} = 1 - \frac{a+d}{p}$$

W poprzednim przykładzie $\hat{d}_{ij} = \frac{4}{7}$.

Współczynnik Jaccarda

Unormowana odległość Hamminga

Unormowana odległość Hamminga (współczynnik dopasowania):

$$\hat{d}_{ij} = \frac{b+c}{p} = 1 - \frac{a+d}{p}$$

W poprzednim przykładzie $\hat{d}_{ij} = \frac{4}{7}$.

Współczynnik Jaccarda

Współczynnik Jaccarda określa stopień odmierności jako

Unormowana odległość Hamminga

Unormowana odległość Hamminga (współczynnik dopasowania):

$$\hat{d}_{ij} = \frac{b+c}{p} = 1 - \frac{a+d}{p}$$

W poprzednim przykładzie $\hat{d}_{ij} = \frac{4}{7}$.

Współczynnik Jaccarda

Współczynnik Jaccarda określa stopień odmienności jako

$$d_{ij} = \frac{b+c}{a+b+c} = \frac{b+c}{p-d}$$

Unormowana odległość Hamminga

Unormowana odległość Hamminga (współczynnik dopasowania):

$$\hat{d}_{ij} = \frac{b + c}{p} = 1 - \frac{a + d}{p}$$

W poprzednim przykładzie $\hat{d}_{ij} = \frac{4}{7}$.

Współczynnik Jaccarda

Współczynnik Jaccarda określa stopień odmierności jako

$$d_{ij} = \frac{b + c}{a + b + c} = \frac{b + c}{p - d}$$

Innymi słowy ten współczynnik traktuje wartość 0 jako brak atrybutu — brak ten nie przyczynia się do lepszego rozróżnienia obiektów.

A co w przypadku danych mieszanych (np. liczbowych i jakościowych)?

A co w przypadku danych mieszanych (np. liczbowych i jakościowych)?

Współczynniki Gowera

A co w przypadku danych mieszanych (np. liczbowych i jakościowych)?

Współczynniki Gowera

Aby je policzyć:

A co w przypadku danych mieszanych (np. liczbowych i jakościowych)?

Współczynniki Gowera

Aby je policzyć:

- należy najpierw określić współczynnik podobieństwa oddzielnie dla każdej składowej wektora,

A co w przypadku danych mieszanych (np. liczbowych i jakościowych)?

Współczynniki Gowera

Aby je policzyć:

- należy najpierw określić współczynnik podobieństwa oddzielnie dla każdej składowej wektora,
- przyjmuje się, że wartości mogą być nieporównywalne gdy

A co w przypadku danych mieszanych (np. liczbowych i jakościowych)?

Współczynniki Gowera

Aby je policzyć:

- należy najpierw określić współczynnik podobieństwa oddzielnie dla każdej składowej wektora,
- przyjmuje się, że wartości mogą być nieporównywalne gdy
 - ① brakuje wartości w jednym z obiektów,

A co w przypadku danych mieszanych (np. liczbowych i jakościowych)?

Współczynniki Gowera

Aby je policzyć:

- należy najpierw określić współczynnik podobieństwa oddzielnie dla każdej składowej wektora,
- przyjmuje się, że wartości mogą być nieporównywalne gdy
 - 1) brakuje wartości w jednym z obiektów,
 - 2) zmienna jest binarna i nie występuje przynajmniej w jednym z obiektów,

A co w przypadku danych mieszanych (np. liczbowych i jakościowych)?

Współczynniki Gowera

Aby je policzyć:

- należy najpierw określić współczynnik podobieństwa oddzielnie dla każdej składowej wektora,
- przyjmuje się, że wartości mogą być nieporównywalne gdy
 1. brakuje wartości w jednym z obiektów,
 2. zmienna jest binarna i nie występuje przynajmniej w jednym z obiektów,
- zarówno sam współczynnik s_{ij} jak i jego wartości cząstkowe s_{ijk} są unormowane,

A co w przypadku danych mieszanych (np. liczbowych i jakościowych)?

Współczynniki Gowera

Aby je policzyć:

- należy najpierw określić współczynnik podobieństwa oddzielnie dla każdej składowej wektora,
- przyjmuje się, że wartości mogą być nieporównywalne gdy
 - 1) brakuje wartości w jednym z obiektów,
 - 2) zmienna jest binarna i nie występuje przynajmniej w jednym z obiektów,
- zarówno sam współczynnik s_{ij} jak i jego wartości cząstkowe s_{ijk} są unormowane,
- możliwość porównania k -tej składowej opisuje współczynnik δ_{ijk} przyjmujący wartość 1 (możliwe porównanie) lub 0 (przeciwna sytuacja).

Współczynniki Gowera - definicja

Współczynniki Gowera - definicja

$$S_{ij} = \frac{\sum_{k=1}^p S_{ijk}}{\sum_{k=1}^p \delta_{ijk}}$$

Współczynniki Gowera - definicja

$$s_{ij} = \frac{\sum_{k=1}^p s_{ijk}}{\sum_{k=1}^p \delta_{ijk}}$$

Dla zmiennych liczbowych

Współczynniki Gowera - definicja

$$s_{ij} = \frac{\sum_{k=1}^p s_{ijk}}{\sum_{k=1}^p \delta_{ijk}}$$

Dla zmiennych liczbowych

$$s_{ijk} = 1 - \frac{|x_i^{(k)} - x_j^{(k)}|}{\text{zakres } k\text{-tej zmiennej}}$$

Współczynniki Gowera - definicja

$$s_{ij} = \frac{\sum_{k=1}^p s_{ijk}}{\sum_{k=1}^p \delta_{ijk}}$$

Dla zmiennych liczbowych

$$s_{ijk} = 1 - \frac{|x_i^{(k)} - x_j^{(k)}|}{\text{zakres } k\text{-tej zmiennej}}$$

Dla zmiennych jakościowych

Współczynniki Gowera - definicja

$$s_{ij} = \frac{\sum_{k=1}^p s_{ijk}}{\sum_{k=1}^p \delta_{ijk}}$$

Dla zmiennych liczbowych

$$s_{ijk} = 1 - \frac{|x_i^{(k)} - x_j^{(k)}|}{\text{zakres } k\text{-tej zmiennej}}$$

Dla zmiennych jakościowych

$$s_{ijk} = \begin{cases} 1, & \text{gdy } x_i^{(k)} = x_j^{(k)} \\ 0, & \text{w przeciwnym przypadku} \end{cases}$$

Współczynniki Gowera - definicja

$$s_{ij} = \frac{\sum_{k=1}^p s_{ijk}}{\sum_{k=1}^p \delta_{ijk}}$$

Dla zmiennych liczbowych

$$s_{ijk} = 1 - \frac{|x_i^{(k)} - x_j^{(k)}|}{\text{zakres } k\text{-tej zmiennej}}$$

Dla zmiennych jakościowych

$$s_{ijk} = \begin{cases} 1, & \text{gdy } x_i^{(k)} = x_j^{(k)} \\ 0, & \text{w przeciwnym przypadku} \end{cases}$$

Dla zmiennych binarnych

Współczynniki Gowera - definicja

$$s_{ij} = \frac{\sum_{k=1}^p s_{ijk}}{\sum_{k=1}^p \delta_{ijk}}$$

Dla zmiennych liczbowych

$$s_{ijk} = 1 - \frac{|x_i^{(k)} - x_j^{(k)}|}{\text{zakres } k\text{-tej zmiennej}}$$

Dla zmiennych jakościowych

$$s_{ijk} = \begin{cases} 1, & \text{gdy } x_i^{(k)} = x_j^{(k)} \\ 0, & \text{w przeciwnym przypadku} \end{cases}$$

Dla zmiennych binarnych

	wartość zmiennej k			
obiekt i -ty	1	1	0	0
obiekt j -ty	1	0	1	0
s_{ijk}	1	0	0	0
δ_{ijk}	1	1	1	0

Jak sobie radzić z wartością średnią?

Średnia zbioru

Średnia zbioru Z_k wyznacza punkt w przestrzeni \mathcal{R}^p minimalizujący sumę kwadratów odległości od tego punktu do wszystkich punktów zbioru Z_k :

$$\bar{\mathbf{x}}_{Z_k} = \arg \min_{\mathbf{x}_i \in Z_k} \sum d(\mathbf{x}_i, \mathbf{y})$$

Czyli zadanie minimalizacji \tilde{W} jest równoważne następującemu zadaniu minimalizacji względem rodziny C wszystkich możliwych podziałów próby na K rozłącznych skupień i jednocześnie względem środków tych skupień.

$$\min_{C, \{\mathbf{y}_k\}_{k=1}^K} \sum_{i=1}^K d(\mathbf{x}_i, \mathbf{y}_{C(i)}) = \min_{C, \{\mathbf{y}_k\}_{k=1}^K} \sum_{i=1}^K \sum_{C(i)=k} d(\mathbf{x}_i, \mathbf{y}_k)$$

W efekcie środkiem takiego skupienia może być tylko **jeden z elementów**.

Metody hierarchiczne

- opierają się na pomiarze uogólnionej odmienności między dwoma dowolnymi zbiorami obserwacji,

Metody hierarchiczne

- opierają się na pomiarze uogólnionej odmienności między dwoma dowolnymi zbiorami obserwacji,
- nie wymagają z góry określenia liczby skupień,

Metody hierarchiczne

- opierają się na pomiarze uogólnionej odmienności między dwoma dowolnymi zbiorami obserwacji,
- nie wymagają z góry określenia liczby skupień,
- w pierwszym kroku **metody algomerycyjnej** tworzymy tyle skupień, ile jest obserwacji,

Metody hierarchiczne

- opierają się na pomiarze uogólnionej odmienności między dwoma dowolnymi zbiorami obserwacji,
- nie wymagają z góry określenia liczby skupień,
- w pierwszym kroku **metody algomeracyjnej** tworzymy tyle skupień, ile jest obserwacji,
- w następnym kroku w jedno skupienie łączona jest para najmniej odległych obserwacji,

Metody hierarchiczne

- opierają się na pomiarze uogólnionej odmienności między dwoma dowolnymi zbiorami obserwacji,
- nie wymagają z góry określenia liczby skupień,
- w pierwszym kroku **metody algomerycyjnej** tworzymy tyle skupień, ile jest obserwacji,
- w następnym kroku w jedno skupienie łączona jest para najmniej odległych obserwacji,
- z kroku na krok skupień jest coraz mniej, aż w ostatnim powstaje cała próba w jednym skupieniu,

Metody hierarchiczne

- opierają się na pomiarze uogólnionej odmienności między dwoma dowolnymi zbiorami obserwacji,
- nie wymagają z góry określenia liczby skupień,
- w pierwszym kroku **metody algomeracyjnej** tworzymy tyle skupień, ile jest obserwacji,
- w następnym kroku w jedno skupienie łączona jest para najmniej odległych obserwacji,
- z koroku na krok skupień jest coraz mniej, aż w ostatnim powstaje cała próba w jednym skupieniu,
- w efekcie otrzymuje się nieskierowane drzewo (dendrogram),

Metody hierarchiczne

- opierają się na pomiarze uogólnionej odmienności między dwoma dowolnymi zbiorami obserwacji,
- nie wymagają z góry określenia liczby skupień,
- w pierwszym kroku **metody algomeracyjnej** tworzymy tyle skupień, ile jest obserwacji,
- w następnym kroku w jedno skupienie łączona jest para najmniej odległych obserwacji,
- z kroku na krok skupień jest coraz mniej, aż w ostatnim powstaje cała próba w jednym skupieniu,
- w efekcie otrzymuje się nieskierowane drzewo (dendrogram),
- to samo można otrzymać "idąc od góry" (**metoda oparta na dzieleniu**), ale jest to dużo bardziej złożony obliczeniowo.

Rodzaje odmienności

- 1 odmienność **najbliższego sąsiada** (single linkage) między skupieniami i oraz j jest równa **najmniejszej** spośród $n_i n_j$ odmienności między parami obserwacji, z których jedna jest z jednego a druga z drugiego skupienia,

Rodzaje odmienności

- 1 odmienność **najbliższego sąsiada** (single linkage) między skupieniami i oraz j jest równa **najmniejszej** spośród $n_i n_j$ odmienności między parami obserwacji, z których jedna jest z jednego a druga z drugiego skupienia,
- 2 odmienność **najdalszego sąsiada** (complete linkage) między skupieniami i oraz j jest równa **największej** spośród $n_i n_j$ odmienności między parami obserwacji, z których jedna jest z jednego a druga z drugiego skupienia,

Rodzaje odmienności

- 1 odmienność **najbliższego sąsiada** (single linkage) między skupieniami i oraz j jest równa **najmniejszej** spośród $n_i n_j$ odmienności między parami obserwacji, z których jedna jest z jednego a druga z drugiego skupienia,
- 2 odmienność **najdalszego sąsiada** (complete linkage) między skupieniami i oraz j jest równa **największej** spośród $n_i n_j$ odmienności między parami obserwacji, z których jedna jest z jednego a druga z drugiego skupienia,
- 3 odmienność **średnia** (average linkage) — uśredniona wartość odmienności między parami obserwacji.

Związki rekurencyjne

- 1
$$D_{k,ij} = \min\{D_{ki}, D_{kj}\} = \frac{1}{2} (D_{ik} + D_{kj} - |D_{ik} - D_{kj}|)$$

Rodzaje odmienności

- 1 odmienność **najbliższego sąsiada** (single linkage) między skupieniami i oraz j jest równa **najmniejszej** spośród $n_i n_j$ odmienności między parami obserwacji, z których jedna jest z jednego a druga z drugiego skupienia,
- 2 odmienność **najdalszego sąsiada** (complete linkage) między skupieniami i oraz j jest równa **największej** spośród $n_i n_j$ odmienności między parami obserwacji, z których jedna jest z jednego a druga z drugiego skupienia,
- 3 odmienność **średnia** (average linkage) — uśredniona wartość odmienności między parami obserwacji.

Związki rekurencyjne

- 1 $D_{k,ij} = \min\{D_{ki}, D_{kj}\} = \frac{1}{2} (D_{ik} + D_{kj} - |D_{ik} - D_{kj}|)$
- 2 $D_{k,ij} = \max\{D_{ki}, D_{kj}\} = \frac{1}{2} (D_{ik} + D_{kj} + |D_{ik} - D_{kj}|)$

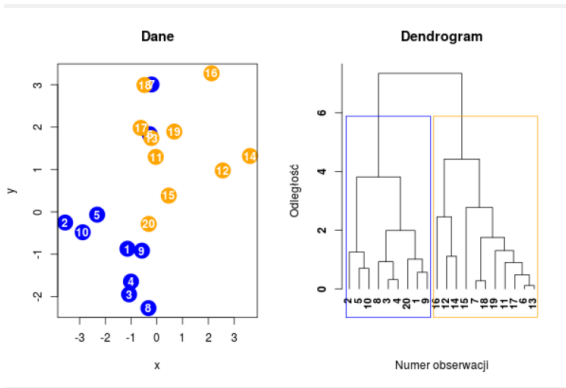
Rodzaje odmienności

- 1 odmienność **najbliższego sąsiada** (single linkage) między skupieniami i oraz j jest równa **najmniejszej** spośród $n_i n_j$ odmienności między parami obserwacji, z których jedna jest z jednego a druga z drugiego skupienia,
- 2 odmienność **najdalszego sąsiada** (complete linkage) między skupieniami i oraz j jest równa **największej** spośród $n_i n_j$ odmienności między parami obserwacji, z których jedna jest z jednego a druga z drugiego skupienia,
- 3 odmienność **średnia** (average linkage) — uśredniona wartość odmienności między parami obserwacji.

Związki rekurencyjne

- 1 $D_{k,ij} = \min\{D_{ki}, D_{kj}\} = \frac{1}{2} (D_{ik} + D_{kj} - |D_{ik} - D_{kj}|)$
- 2 $D_{k,ij} = \max\{D_{ki}, D_{kj}\} = \frac{1}{2} (D_{ik} + D_{kj} + |D_{ik} - D_{kj}|)$
- 3 $D_{k,ij} = \frac{n_i}{n_i+n_j} D_{ik} + \frac{n_j}{n_i+n_j} D_{kj}$

Poniżej prosty przykład metody aglomeracyjnej: po lewej dane, po środku dendrogram, a po prawej łączenie się kolejnych skupień (ujemne wartości oznaczają łączone obserwacje, natomiast dodatnie oddają klastry połączone w podanym kroku algorytmu - np. -17 1, to połączenie obserwacji nr 17 z klastrem powstałym w pierwszym kroku).

	[,1]	[,2]
[1,]	-6	-13
[2,]	-7	-18
[3,]	-3	-4
[4,]	-17	1
[5,]	-1	-9
[6,]	-5	-10
[7,]	-11	4
[8,]	-8	3
[9,]	-20	5
[10,]	-12	-14
[11,]	-2	6
[12,]	-19	7
[13,]	2	12
[14,]	8	9
[15,]	-16	10
[16,]	-15	13
[17,]	11	14
[18,]	15	16
[19,]	17	18

Metodę można wykorzystać także do bardziej subtelnych danych: poniżej zestawienie głosów oddanych na kandydatów Republikanów w wyborach prezydenckich USA dla różnych lat i różnych stanów.

